

šol in tečajev, mnogo drugega podrobnega gospodarskega, kulturnega in nacionalnega dela bi v veliki izmeri brez učiteljstva sploh ne bilo.

Od nekdanj je stal slovenski učitelj pri gospodarskem delu in v nacionalnem boju v prvih vrstah. Prav je tako! Zeleti je le, da ostane tudi v prihodnje trdno na svojem mestu.

Naše skromno mnenje je le, da naj bi učitelj nikoli in pod nikakim pogojem ne pozabil na svoje gospodarske ustanove, to je na tiste, ki mu neposredno nudijo in prinašajo gmotnih koristi in pomoči v sili. Vprašaj se: Ali si s prav tako vemo in tolikimi gmotnimi žrtvami kot si gradil sokolski, galski ali prosvetni dom dela za uresničenje Učiteljskega doma? Ali si oskrbel svojo družino, da bi ob nenadni in prezgodnji tvoji smrti vsaj v prvem času živela brez večjih gmotnih skrbi? Ali si izčrpan in onemogel od drugega dela in napora za druge mislil na to, da bi inicijativno in strokovno skrbel za

boljši razmah šolstva, učiteljstva in stanovsko-gospodarskih ustanov? Ali si že kdaj razmišljal o tem, da ti je stanovski tovariš, njegova družina, tovarišica v šoli vendar le več kot pa ostali stanovi? Ali si vselej in v prvi vrsti izvajal pravo tovarištvo tudi dejansko?

Če imaš v odgovorih na ta vprašanja mirno in lahko vest, potem si cel moč, dober stanovski tovariš, vzorna tovarišica. Če je pa odgovor v eni ali drugi točki nepopoljen, premisli dobro, ali ne bi del svojih duševnih in gmotnih sil brez večje škode celoti, pač pa v veliko korist samemu sebi, obrnil v svojo in stanovsko smer.

Težko gospodarsko krizo rešujemo najprej pri sebi. Premagali jo bomo sami najbolj s tem, da vse svoje duševne in gmotne sile pravilno razdelimo in prav usmerimo. Naše gospodarske ustanove — namenjene in ustanovljene edino za učiteljstvo — bodo uspevale le ob složenem in celokupnem delu nas vseh.

I. K.

„Vas je vas in brez nje ni ničesar“

Nj. Vel. kralj Aleksander I.

Zemlja je tista, iz katere raste največje drevo in najmanjša bilka. Zemlja je tista, od katere žive ljudje in živali. Zemlja nam daje življenje, zemlja nas utrjuje sprejme, da nas znova prerodi. Kdor se je zemlji odtujil, kdor je pričel gledati njena bogastva z meglenimi očmi, kdor se je izneveril strogi doslednosti njenega ustvarjanja in izpreminjanja, ta je postal zanjo kamen, ki jo teži. Zavrgel je najosnovnejšo dolžnost, vrzel je od sebe zadnjo vez, ki ga je spajala z njo in mu omogočala pravilno in resnično razumevanje življenja, vrzel je od sebe ljubezen in zato nikdar ne bo mogel razumevati zakonov našega narodnega in državnega dela.

Največji naš problem, ki ga bo morala rešiti bližnja bodočnost, je gotovo problem našega podeželja. Morda bi bolj v živo zadel, če bi točneje označil ta problem kot problem organizacije našega podeželja. Misel, ki sem jo uvodoma poudaril, je gotovo osnovna misel in najtrdnjša resnica, pa tudi največje spoznanje, ki je poglodal k sodelovanju pri našem narodnem in državnem reševanju vse one preudarne in uvidne kulturne in gospodarske delavce, ki so spoznali edino rešitev in izhod iz vseh morečih položajev današnjega, povojnega življenja. Tem kulturnim in gospodarskim pionirjem pa je priskočil na pomoč še en faktor, ki je do nedavnega ostal skoro pasiven, zaradi tega najbrže, ker ni bilo nikogar, ki bi se mu postavil na čelo in ta največji in najmočnejši faktor je kmetijska mladina sama. Da je to resnica, je lahko postalo jasno vsakomur — kdor občuti pravo ljubezen in življenjsko navezanost na zemljo — one dni, ko je obhajala kmetijska mladina svoj veliki praznik.

S tem, da je stopila kmetijska mladina s takim elanom in tako odločnostjo v obrambo naše vasi, naše zemlje in našega podeželja sploh, je izpričala prvič, da se zaveda svojega poslanstva v bodočnosti, da je živo občutila potrebo po skupnem reševanju kulturnih in gospodarskih problemov, in tretjič, da je edina kot mlada generacija, polna pristne življenjske sile, zmožna spremeniti napačno naziranje vsega našega javnega življenja, da ni v njej več tiste stare konzervativne in fla-

čanske krvi, da je potomka rodu, ki je ohranil narodu v zgodovini vso njegovo individualnost in vkljub vsemu preziranju bogato kulturo. Kmetijska mladina se predobro zaveda, da je prokletstvo zgodovine njenega stanovanja prav v tem, da ni samostojno odločil o svoji usodi, da je bil vedno tlačen pod peto tujih gospodarjev, katerim je moral plačevati desetino od svojih žuljev. Kmetijska mladina pa hoče potegniti krepko črto čez to svojo žalostno preteklost ter postaviti vse svoje sile v korist močne in enotne svobodne države, ker ve, da ima najboljšega zagovornika v svojem vladarju.

Danes se naši kmečki domovi močno krhajo. Vsak dan pobirajo vlaki po podeželskih postajah kmetijsko delavstvo in ga vozijo v tovarne. Množice našega kmetijskega ljudstva se izseljujejo, mnogi beže v mesta, da bi si z delom prislužili denar. Zavedna kmetijska mladina ve, da so to oni, ki so se izkoreninili iz domače grude in da bo njeno delo dvakrat težko, urediti tudi to. Zato hoče povedati svojim in vsem, ki jo hočejo razumeti, da je ona tista, ki hoče očuvati narodni zaklad, da nam moralnega in kulturnega prepoda ne more dati mesto, da je vir vseh teh vrelcev žive vode naša vas, da je ona rodila vse tiste velike tvorce, ki so nas otieli »večnih grobov«, da bo tudi ona dala ljudi, ki bodo vredni gesla vladarja, ki je sam izšel iz nje.

Po vsem tem se vidi, da je naša kmetijska mladina stopila v svojo ofenzivo s čisto vero v srcu in da jo bosta prav ta čista vera in idealizem rešila. Ta vera in idealizem sta dediščina Cankarjeve kmetijske matere s »Klanca« in gospodinje iz »Gadjega gnezda«.

Naše učiteljstvo, posebno mlada učiteljska generacija je prav razumela težnje kmetijske mladine. Tista, kar jo je prežete z ljubeznijo do naše grude in kmetijskega ljudstva in je ni zajel beg z dežele v bližino mesta, bo ostala zvesta svojemu delu. Ostala mu bo najmočnejša opora in bo roko v roki delala z njim za gospodarski in kulturni preporod naše vasi, ker se živo zaveda, da je v resnici »vas vas in da brez nje ni ničesar«!

Vojko Jagodič.

Podmladek Jadranske straže

Priznanje slovenskemu učiteljstvu.

Iz obširnega in izčrpnega poročila, ki ga je podal o svojem delovanju v minuli poslovni dobi Oblastni odbor Jadranske straže v Ljubljani na svoji letošnji skupščini v Celju 3. junija t. l., navajamo le nekatere odstavke, ki poudarjajo veliko in nesebično delo našega učiteljstva ter njegove zasluge za razvoj in procvit pomorske obrambne organizacije »Jadranske straže« in njenega Podmladka med slovenskim ljudstvom. Enako prisrčno priznanje je izrekla učiteljstvu istotam skupščina mariborskega Oblastnega odbora JS.

»Jadranska straža«, ki si je v sveti in nesebični službi kralju in edinstveni jugoslovanski domovini stavila za cilj, da z vsemi sredstvi propagande razvija smisel našega naroda za svoj Jadran ter da budi in učvrščuje njegovo zavest o prvenstveni važnosti tega morja za našo zemljo, se je že čvrsto ukoreninila med vsemi sloji in širom vse Jugoslavije. Zgradila je trdne temelje organizaciji in poglobila v narodu čut za morje in zavest o njegovi važnosti. Viden dokaz tega dela in stremljenja je bil označen s simboličnim činom darovanja šolske ladje »Jadran« naši kralji, mornarici, da se na njej pripravljajo bodoča pokolenja pomorskih čuvarjev naše svete zemlje in svetih naših pravic.

Mladino je usmeriti na morje!

V svesti, da je mladina najvažnejši del vsakega naroda in njegove bodočnosti, poklanja Jadranska straža vso pozornost njenemu nacionalnemu jugoslovanskemu oblikovanju in organiziranju. Največja skrb Jadranske straže je in bo, da se v mladini povsem razvije in izkristalizira zavest o prvenstveni važnosti morja za našo zemljo. Gostiti hoče v njej ljubezen za to morje kot za najdragocenejši del naše jugoslovanske zemlje, da ga spoznavajoča in ljubeča očuva sebi in svoji državi in to brez kakršnihkoli zavojevalnih namenov, da pa bo pripravljena nalik junaškim prednikom stati na braniku za kralja in domovino vedno in ob vsaki priliki, ako bi se kdaj drznil kdo stegniti neprijateljsko roko po onem, kar je samo naše in božje.

V dosego teh vzvišenih ciljev je ustanovila Jadranska straža v svojem okrilju Podmladek Jadranske straže, pod čigar praporom se trumoma zbira jugoslovanska mladina od Triglava do Kajmakčalana. Vsem delom širne domovine pa prednjači v tem oziru dravska banovina.

Šolske oblasti so z razumevanjem tolmačile veliki pomen novega mladinskega gibanja ter ga po vseh močeh podpirale. Pri prosvetnem oddelku kraljevske banske uprave se je ustanovila Sekcija Podmladka Jadranske straže za vso dravsko banovino. Člani sekcije so zastopniki prosvetne oblasti, raznih kategorij šol, učiteljskega združenja, mladinskega tiska in Oblastnega odbora JS v Ljubljani. Sekcijo uspešno vodi načelnik prosvetnega oddelka kralj. banske uprave g. Josip Breznik.

»Slovinci, ki smo izgubili svoje morje tam okoli Trsta, smo v zadnjem letu osobito vidno stopili na plan v delu za pomorsko preorientiranost naroda. Organizacija Jadranske straže se je dvignila na dostojno višino, med mladino celo na občudovanje vzbujajočo veličino. In v tem ima največ zaslug slovenski učitelj, ki je prvi razumel njene idealne namene in njene visoke cilje. Prijel je za plug in pričel je orati ledino. 64.000 mladih stražarjev in čuvaric našega morja, številni Krajevni od-

bori in Poverjeništa JS so v pretežni večini plod učiteljevega dela.«

»Vsem naštetim nesebičnim delavcem, katerim prednjači zavedni slovenski učitelj, naše priznanje in zahvala! Delo je človekov prvi namen in sreča domovine je njegova najvišja zapoved. In delati hočemo, ker bomo v tem delu gledali sebe in nehali ne bomo prej, da bodo uresničeni vsi naši svetli cilji.

Lasten dom ob morju bo kronal naše napore, zato bomo posvečeni sleherni naš uspeh socialnemu fondu. Naj bo naš dom ob Jadranu viden dokaz naše pomorske zavesti in zgovoren opomin pohlepnemu sosedu, da smo tu mi tisočletni gospodari in da ostanemo tam, dokler bo gibal poslednji Jugoslovani! Naše delo pa bo končano, ko se bodo v najzgodnejšem gorskem selu pojavili lični kroji Jadranske straže in bo slednji naš človek zrl v Jadranu veliko bodočnost pomorske sile Jugoslavije.«

»Tudi ministrstvo prosvete uvažuje delo PJS in je z odlokom S. n. br. 46502 z dne 30. dec. 1933. potrdilo pravila PJS, ki jih je sekcija PJS poslovenila. Opremljena z ustreznimi poslovnimi knjigami jih bo dostavila vsem Podmladkom in šolam, da z novimi silami nadaljujejo delo, ki je bilo letos še v povojih.

Največ zaslug za tolikšen podvig in razcvit mlade organizacije imajo vzgojitelji naše mladine, ki jih ni oviralo težavno šolsko in preobilno izvenšolsko delo ter so kljub številnim zaprekam znali zainteresirati v pouk jim izročeno mladino za doslej tako zapostavljano in omalovaževano morje. Z mladostnim ognjem so se vrgli na delo in uspehi so kronali njihova idealna prizadevanja. Njihova bo zasluga, ko postane Jugoslavija iz primorske države pomorska sila! Oblastni odbor in Sekcija PJS jim čestitata k uspehom in jim izrekata svojo najiskrenejšo zahvalo in priznanje! V slovenski učiteljski in profesorski zbor polaga organizacija vso nado, prepričana, da bosta vzgledno vztrajala na začetni poti za nacionalni in gospodarski podvig naroda in države.«

Tovarišice, tovariši! Ni prvo in ne zadnje priznanje obeh jadranskih skupščin v belem Celju, je pa nov dragocen dokaz našega visokega znanja, nesebičnega dela in važnosti stanja, ki v začetnem pravcu ne bo le nadaljeval, temveč svoje sile še podvojil, da bo naš severozahodni del velike naše države z dejstvi opozoril ves jugoslovanski rod, kje je njegova edina in prava nacionalna in državna bodočnost, ter s svojimi uspehi zaklical svetu, da hoče poldrugotisočletni lastnik vzhodnega Jadrana tudi v bodoče ostati na svoji zemlji in na svojem morju svoj gospod!

Viktor Pirnat.

Vsak učitelj(ica)

je lahko član

Učiteljske tiskarne!

Bogomir Kramar 70letnik

Zadovoljstvo in dobra volja, pa zdrav humor so najboljši zdravilniki. Teh se je od svoje rane mladosti, v vseh težavah in nadlogah, v polni meri posluževal naš tovariš Bogomir Kramar nadučitelj v p. v Škofji Loki, zato pa je dočakal zdrav in čil, še vedno poln humorja, svojo sedemdesetletnico.

Kljub sedmim križem in pokoju je dan na dan na delu, posebno so mu pri srcu gasilci. Kako tudi ne, saj je škofjeloškemu gasilnemu društvu že 42 let najdelavnejši tajnik. Poleg tega pa vrši tudi tajniške posle gasilske župe. Jubilant si je stekel za razvoj in propeh škofjeloškega in tudi okoliškega gasilstva priznanja vredne zasluge.

Iz Škofje Loke, kjer je začel trgati prve hlače na šolskih klopih, je odšel v Ljubljano, na realko, od tu pa na učiteljske, kjer so ga potrdili po prestani maturi za učitelja. Če ga še ob sedemdesetletnici ni zapustila dobra volja, koliko je je moralo biti v mladem neugnanem Bogomirju v dijaških letih. Marsikatero veselo vedo povedati njegovi sošolci, najboljše pa seveda on sam.

Zvest svojemu kraju jo je zavel po maturi v Poljane nad Škofjo Loko. Toda že po enoletnem službovanju med Poljanci je prišel domov v Škofjo Loko, kjer je ostal ves čas svojega službovanja, polnih 37 let. Za nadučitelja je bil postavljen leta 1907.

Da je bil učitelj, kakršnih je narodu treba, ne bomo poudarjali, saj priča o tem njegova priljubljenost in spoštovanje, ki mu ga izkazujejo generacije, ki jih je učil in vzgajal. Spoštovanje in ljubezen naroda, je bila vselej najboljše in najmerodajnejša ocena učiteljevega dela.

Že kot učiteljskega vidimo Bogomirja na čitalniškem odru, seveda predvsem kot izbornega komika, saj je bilo to v njegovi naravi. Deloval je kolikor so mu dopuščali obilni šolski posli tudi pri drugih narodnih in karikaturnih ustanovah, posebno pri srcu pa mu je bilo gasilstvo.

Naš jubilant pa ni bil samo vesten učitelj in prosvetni delavec, temveč tudi skrben družinski oče. Saj je s svojo družico kljub teda-

njim težkim gmotnim razmeram svoje otroke dobro teškrbel in jih vzgojil v zavedne Sokole.

Ob njegovi sedemdesetletnici mu ključemo: »Še mnogo zdravih in zadovoljnih let, polnih dobre volje in zdravega humorja!«

Za obnovo naših narodnih plesov

V času velesajma se je vršil v Ljubljani festival slovanske glasbe in slovanskih narodnih plesov. Predstavim, ki so se izvajale na prostem, je prisostvovalo več tisoč gledalcev. Vabilu za sodelovanje se je odzvalo okrog 20 plesnih skupin, med njimi tudi inozemske, kakor je bilo že javljeno. Kdor je resnično in z najboljšim namenom prisostvoval tem plesom, se mu je gotovo obenem z menoj odprlo toliko novih pogledov za razumevanje vseh mogočih današnjih gibanj, da se je od samega začudenja hotel dokopati vsaj do razumevanja teh pojavov, ki so v našem življenju že davno skoraj popolnoma ugasnili in so ostali samo klavirni ostanki brez življenjske vsebine. V naslednjem hočem podati dvojce kratkih misli, v iskren preudarek, da li niso vendarle resnične in prepotrebne za razumevanje vseh naših notranjih in zunanjih, duševnih in fizičnih naporov.

Zame omenjeni plesi niso bili ne zabava in ne razvedrilo. To pa zato, ker se jih nisem aktivno udeležil in je bila edina kretnja, ki sem jo prispeval, pleskanje, odobravanje, zadovoljstvo. Pestrost narodnih noš, množica gibov, njih pomen in izraz ter končno njih čudovita sorodnost, so na najprimitivnejši način pričali in tudi izpričali kako neutemeljeno in neupravičeno so postavljene meje, ki ločijo in razdvajajo, mesto, da bi združevale in spajale. Prav tako so dokazale naše domače plesne skupine, koliko je pri nas žive, bogate, lepe in resnične folklore, ki bi s svojo preprostostjo, iskrenostjo in veličino bila zmožna dati nove in prepotrebne življenjske sile za preporod naše mlačne narodno-kulturne volje. Ta nastop je živo pokazal, da smo po tej strani obubožali prav zaradi tega, ker smo pozabili na tiste simptome, ki so bili

večno naši in o katerih bi nihče ne mogel — vkljub vsej svoji zagrizenosti in nadutosti — reči, da niso naši. Pri tem je prva in pred vsem svetom vidno kapitulirala avstrijska oblast, ki je našim Koroščem prepovedala zaplesati »Visoki rej pod lipom«. K tej prvi stvari naj bi omenil še nekaj vsakdanjega. Toliko narodnih veselje, kot jih imamo v Sloveniji, jih menda ni zlepa kje po svetu. Redko katera narodna veselica je brez plesnega programa. Še redkeje pa so narodne veselice, na katerih bi mesto modernih plesov zaplesali narodni ples. Naj bi ta festival pokazal pot nazaj k našemu ljudskemu rajanju in da je to vesplošno potrebno, naj bi potrdile naslednje misli.

Naj bi ne ostala telesna vzgoja zgolj pri muskulaturi. Ni končni cilj telesne vzgoje doseči čim večjo razsežnost. Naše telo je gotovo ustvarjeno za kaj višjega. In zdi se mi, ko bi telesna vzgoja izgubila ono surovo, zgolj materialistično oblikovanje, bi brez dvoma pričela postajati resnična kultura. Tukaj lahko zapišemo besedo ples, ker vem, da bo prav razumeta. Kdor je to razumel, bo gotovo pritrdil. Pri gibanju, posebno pa pri otroškem, bi se duše in telesa spojile v rajanju v eno, vsak in vsi skupaj bi izkričali kar jih mori. Individualizem, obseden od skupnega ritma, bi plesal in med njim in ekstremom bi ne bilo nobene razlike. Harmonija bi bila neizbežna in nihče bi ne čutil, da se mu bogati duša in raste telo. In prav v tem je veličina narodnega, skupnega plesa, ko začutijo vsi navzoči, en ritmus, eno nerazumljivo vsebino, eno lepoto, občutenost, življenje. Da je pri nas Slovanih, usmerjenih na zapad, nastala kriza narodnih plesnih zbors, ki pa nikakor ni toliko, ko v zapadnih državah, je pa gotovo krivda v individualistični usmerjenosti današnjega človeka, ki ne pozna skoraj več skupnosti. Čut za občutenost mu je skoraj popolnoma izginil, vsaj meščansko-liberalnemu tipu. Zato je današnja doba popolnoma nemogoča ustvariti take resnične družabne pleske, kot so »kolo«, »četvorka« in »beseda«. Da je to resnica, najbolj živo občutimo Slovenci, ker smo bili najbolj izpostavljeni vplivom individualno-meščansko-liberalne kulture. Ob priliki tega festivala pa smo lahko z veseljem ugotovili, da je še naj-

več tozadevnih demokratičnih oblik ohranjenih prav pri Slovanih, kar pa se je zahvaliti slovenskemu čutu za kolektivnost in občestvenost ter teatralično gledanje vsega življenja.

Kdor je, kakor sem že uvodoma omenil, vsaj toliko resnično prisostvoval plesom, je tudi lahko opazil živo kontradikcijo med plesalci in gledalci. Gledalci so hoteli razumeti ves ples, k čemer jih je tudi, gotovo nepremišljeno, zavaljala pisana razlaga plesov. Ples ni film. Krik ni nobena določena beseda, pa tudi ne glas in vendar ga lahko postaviš v vrhunec veselja ali pa žalosti. In da je to resnica, ne more nobena umetnost tega tako izraziti, kakor prav ples. In s krikom se prične človekovo življenje. In vse življenje je gibanje, z vetrom in žitnim poljem, z živaljo in človekom. Nekje sem čital, da je vsaka umetnina avtonomen izraz naše duševnosti. Torej je ples umetnost. Plesni gib je živa slika, misel v gibu pesem. Ali ni potem slikar, pesnik, glasbenik in končno vsak človek plesalec v najvišjem pomenu besede? Torej je ples vendarle sinteza vseh temeljev človeške kulture. Tudi to je pokazal festival, da ples pri nas nima tistega mesta, kot bi ga moral imeti. In skoraj gotovo je, da bo vkljub vsemu temu ostala naša publika pri starih opernih in operetnih baletih, ki so se zatrosili in zaredili v času »sončnih kraljev«. Takrat je izgubila moška osebnost v plesu vsak pomen. Ples je postal igračkanje in erotika, kar je v pretežni večini še danes.

Iz vseh teh misli, tako se meni zdi, se da dovolj jasno posneti, da je prav za prav, moral bi biti, prav narodni ples tisti, ki naj bi nam pokazal nova pota pri vzgajanju naše mladine. Tisti mladi vzgojitelji, ki so dovzetni za to, naj bi pričeli o tem resno razmišljati. Saj to ni tako enostavna stvar, kakor izgleda na prvi pogled. Končam naj z Gradnikovo mislijo, da nam mladina šimijev, fox-trota in sličnih stvari, ki razdvaja dušo in telo, ne bo skovala nobene svetle bodočnosti. Morda se nam bodo prav z otvoritvijo narodnih in skupnih plesov pokazala za bodočnost nova pota k pravi telesno-duševni vzgoji, ki bo sinteza vseh v človeku konstruktivno-pozitivnih življenjskih elementov.

Vojko J.